

secció de ciències socials, polítiques i econòmiques

Francesc Macià vist per Joan Alavedra

“Ja veus, doncs, que Macià és el pare de les llibertats de Catalunya. Quina vida tan dreta cap a l'ideal! [...] És pel camí dels sacrificis i de l'amor constant a la pàtria que s'arriba als llocs més alts, a Catalunya”.

J. Alavedra

FRANCESC MACIÀ,
EL CAMÍ CAP A LA PRESIDÈNCIA
DE LA GENERALITAT, 1859-1926
JOAN ALAVEDRA
CURIAL
BARCELONA, 1993

La biografia que Joan Alavedra redactà entre el 1970 i el 1976 (aproximadament) sobre Francesc Macià dona uns elements per entendre una altra via de la construcció nacional catalana. Aquests elements són: un nacionalisme republicà que tindrà les seves bases més polítiques arran del 1905, amb l'atac dels militars espanyols a les redaccions del *Cu-Cut* i de *La Veu de Catalunya*, i, d'altra banda, una voluntat de sintetitzar obrerisme amb la lluita nacionalitària. Aquesta doble dimensió —social i nacional— serà la que marcarà una alternativa política —i que tindrà el seu reflex el 14 d'abril de 1931, amb la proclamació de la República Catalana pel mateix Macià— al progressiu regionalisme de la Lliga. Per tant, com es va construint una ideologia que vincula la reivindicació nacional a la causa de les classes populars serà, en el cas de l'ex-militar espanyol Francesc Macià, allò que constitueixi el fil de l'assaig històric de Joan Alavedra. La conclusió de la biografia és que dessota l'hegemonia —fins el 1917— del partit de Cambó (la Lliga) s'anava organitzant una xarxa societària (ateneus, centres culturals, locals de partits i associacions) que vertebrarà finalment el crit sobiranista de l'Avi. Així doncs, *Francesc Macià, el camí cap a la presidència de la Generalitat (1859-1926)* és, molt més enllà d'una hagiografia (bastant comuna a l'hora d'entendre la trajectòria de Macià), una útil història del catalanisme —de dos catalanismes: un de descendent (la Lliga, arran de la mort de

Prat de la Riba), i un d'ascendent, el catalanisme sobiranista, republicà i independentista— on es descabdella la crisi del règim restauracionista espanyol, i la contestació d'un

La conclusió de la
biografia és que
dessota l'hegemonia
—fins el 1917— del
partit de Cambó
s'anava organitzant
una xarxa societària
que vertebrarà
finalment el crit
sobiranista de l'Avi.

sector polític (un inicial nacionalisme d'esquerreres) que veia la impotència (volguda) de la Lliga a l'hora de no cercar una sortida real —Estatut, com a via inicial per superar el nacionalisme espanyol— a l'atzucac estatal. Alavedra, doncs, té una especial cura a explicar aquesta conjuntura de crisi, tot situant-la en el declivi de la Solidaritat Catalana, i que tindrà el seu moment àlgid en el marc de les vagues obreres (amb el conflicte de les Junes de Defensa militars) de 1917. Arribats a aquest punt, qui fou secretari personal del president Macià entre 1931 i 1933 ens mostra com el futur president de la Generalitat ha assolit una formació catalanista, ha deixat el parlament espanyol, amb plena consciència de la causa catalana, com a causa de llibertat col·lectiva, i ha formulat una proposta de síntesi entre qüestió social i realitat nacional, com a contestació a una Lliga que volia reformar l'estat i reclamar la llibertat del país. Davant aquest atzucac regionalista —la contradicció entre ser Bismarck d'Espanya o Bolívar de Catalunya— Macià constitueix la confederació Democràtica Nacionalista (1919), base política que l'impulsarà cap a la fundació de l'Estat Català (1922), en un marc de creació de plataformes patriòtiques a l'esquerra del partit de Cambó, com la Conferència Nacional Catalana. Joan Alavedra, doncs, ens mostra un període que, com diu el curador de l'obra, J. M. Rossich, no és gaire comú: el fet de reflectir a través d'un cas individual tot un procés de formació del moviment nacional català que optava per la federació ibèrica, i que en moments de fallida del sistema —com fou als anys vint— optà clarament per la via independentista. Aquest període, doncs, es començaria, com hem dit, en una conjuntura revolucionària internacional (la de la primera revolució russa) com la de 1905 i es clouria el 1931. Certament en aquesta obra de Joan Alavedra el lector no hi trobarà el període trentista (a causa del període de gestació de l'Esquerra per part del Grup de l'Opinió i que oposava dues personalitats: la pròpia de Macià i la de Josep

Tarradellas), però creiem que s'hi explica allò més rellevant: el *com* i el *perquè* d'una opció, que primer era ètica (el fet de deixar l'exèrcit espanyol arran dels fets dels incendis i atacs a premsa catalanista) i que esdevingué política: la consagració constant a la vindicació d'una Catalunya lliure.

I creiem que el text de J. Alavedra aconsegueix aquest doble objectiu, com també n'aconsegueix un altre (i que en les circumstàncies actuals de neocambonisme acrític caldrà tenir present): situar-nos davant un doble Cambó. De primer un polític que reivindica un embat catalanista (amb la Solidaritat Catalana, el Cambó de joventut), i posteriorment el Cambó inserit en el sistema monàrquic, un Cambó maurista (el Cambó de la crisi del Règim, com bé titulà un assaig Rovira i Virgili el 1918). Aquesta dialèctica Macià/Cambó arriba al moment clau de fi de la dècada dels anys deu, i magistralment el biògraf assenyalà: "La propaganda de la Lliga, molt ben orquestrada, presenta el seu partit com l'únic exponent de la intel·lectualitat i la cultura catalanes". I continua remarcant: "Al marge, però, de la Lliga, hi ha un important moviment intel·lectual d'esquerra", el del nucli d'*El Poble Català*. Ara, totes aquestes iniciatives esquerranes al si del nacionalisme no aconseguiran de reeixir fins als anys trenta. Serà quan en paraules del periodista Domènec Guansé es produirà *L'entrada en massa al catalanisme*. Però per assolir aquesta autèntica politització de la catalanitat calia un període previ —com en qualsevol moviment polític i social que es vulgui transformador—, i era el dissenyat en aquells anys vint d'agitació nacionalitària, en els quals individualitats com el Dr. Martí i Julià (tractat per Alavedra al costat de Macià en el projecte d'atreure els obrers cap al nacionalisme), Rovira i Virgili (en un camp més teòric, però no menys important: es tractava de difondre la nacionalització del país a través d'articles de premsa, actes i conferències), el nucli republicà de Lleida (amb Humbert Torres al capdavant), Jaume Compte, etc., impulsaren un moviment d'alliberament nacional, estricteament independentista o federalista. Al capdavant, però, les dues estratègies tenien una sola base: pensar en uns termes més actius políticament (la superació d'un cert historicisme que havia "fabricat" el regionalisme de la Lliga, i sobretot d'ençà del traspàs d'Enric Prat de la Riba) el futur de Catalunya, sempre en relació amb la resta de Paï-

Montpeller, 20 de maig de 1940

Estimat Alavedra, us agraim la vostra felicitació pel promatallatge de la Solidaritat. I Cal, ara, que us digui que auguro molt tot arreu de Prats i als amics que hi vaig deixar? L'om d'ells, pobre Maura, ja no l'he de veure mai més! El seu retrat, — amb el Camús al fons! — en què veu un vòlter de petits, que ell estimava tant, creigues que em va trair, ar. Els us puc dir com he sentit la seva mort. I em dol, em dol vivament, i d'haver-me vist privar d'èixer a tota be-rugua, al dia del seu enterrament.

Adieu, Alavedra. Saluden de part nostra la vostra muller i els vostres fills, que espero que fan grans progressos en els seus estudis.

Una abraçada del vostre amic
Pompeu Fabra

Reproducció de dos cartes adreçades a Francesc Macià: dalt, una de Pompeu Fabra, del 20 de maig de 1940, i, baix, una de Pau Casals, del 10 d'abril de 1939, ambdós des de l'exili

Granada Hotel
Lleida / Prades 10 Abril 1939

Estimat amic,

Em dona el dom. Prefet que si vostre té el passaport un reple (non penina) pot venir a Prades on podrà instal·lar-se tota la protecció al apinh bon moral. Palmaria al dom. Prefet - si el seu passaport no es volia - li sera difícil però podrà vi-gar l'autorització per a venir a vi, donant les raons del seu treball - A part de non les parades del dom - Prefet a les puals no p-afinir a vi a men- desig de tenir-lo com company de vi- Esguani un molt a vi- a l'apropiament Pau Casals

sos Catalans, i amb la cerca de relacions internacionals (com explica Alavedra en el fet de la constitució de Galeuzka el 1923, en un context de repressió dictatorial). S'anava elaborant, doncs, un camí de franca voluntat política que se situava al marge de realitzar una revolució des de dalt per intentar una darrera salvació d'un estat espanyol dominat

per la lògica de la militarada. (Recordem en aquest punt el pas recollit per Alavedra quan posa en boca d'un polític espanyol que *Todo era una simple cuestión de guardia civil*.) Aquest era el panorama: repressió del sindicalisme i repressió de les nacions peninsulars. I davant aquest context Macià havia optat per una sortida digna... Alfons Maseras, un primer biògraf del patriota de Prats de Molló —com Josep Carner-Ribalta ho féu el 1931 amb el seu *Francesc Macià*— explica a *La República Catalana* (1931) que Macià digué després de proclamar-la: "fa vint-i-cinc anys de la meua vida que treballa per arribar a aquest moment que estem vivint". Tot just aquests vint-i-cinc anys que Alavedra ens situa tot tractant de mostrar-nos com es comença la construcció d'una protesta. No cal tenir una consciència elaborada, ans cal tenir una visió clara de la circumstància concreta que hom està vivint. Igualment ho deia Carner-Ribalta en la biografia esmentada. Era un lloc comú d'una generació, formada sota l'embat de la Solidaritat, que entenia que calia un previ sentiment per abastar un posicionament polític. Eren altres temps, no pas entesos —com els actuals— en termes de polítiques calculades i de fredor estadística. Així almenys ho fa entendre Alavedra quan ens retrata el Macià de Prats de Molló que complementa les memòries viscudes d'un altre confrare de Macià, Tona i Nadalmai, i quan ell mateix es defensa davant el tribunal francès, amb l'inestimable ajut de l'advocat H. Torres, que hi veia "un cavaller vingut de les profunditats de la llegenda per dedicar a la seva terra nadiua l'amor més pur".

Tota aquesta trajectòria —del sentiment conscient a la revolta— es recull en l'arc vital descrit per Alavedra. I possiblement aquest arc d'en Macià tingui dos moments rellevants: del 1905 al 1915 (quan abandona el parlament espanyol) i del 1915 al 1931. Quan proclama la República Catalana, Macià feia justícia política a un seguit de trajectòries i d'ideals que cercaven una sobirania real al debat català. Per Macià no es tractava de suportar una *conllevancia*. Pel diputat de les Borges Blanques Catalunya era la seva vida. No era un *fet tècnic*. Per aquesta raó Joan Alavedra ens mostra —com Domènec Guansé en referir-se a la biografia de Macià feta per Aymamí Baudina, *Francesc Macià, trenta anys de política catalanista*— la biografia d'un home revoltat.

■ XAVIER FERRÉ